ל א טו"ש י"ד סימן רכט סעיף ג :

לא ב מיי' פ"ח מהל' נדרים הל' ז סמג לאוין רמב טו"ש י"ד סימן לב סעיף ט:

שהוא מעמיד דבריו הוא בלבד מותר וכולן אסורים: **אלא** סיפא · כלומר מליעתא לי דאמר לזה ולזה כלומר שבתחילה ועכשיו אומר לזה ולזה וכי קתני בבריתא לזה ולזה אחרונים קאי ר' עקיבא היא בתמיה הא במשנה אפי' רבנן מודו ולימא למימר דכי היכי דלרבה תרי בבי קמאי במשנה לרבה נמי תרי בבי קמאי במעמיד אלא דרישא כשאומר בתחלה ולבסוף כולכם ומליעתא כשאמר בתחלה ולבסוף לזה ולזה ולימא למימר הכי דבשלמא לרבה תרווייהו לריכי לאשמועינן דבין מכלל לפרט לו מפרט לכלל שמוי הוי אלא לרבא דליתא ליה אוקמתא אלא במעמיד תרתי במעמיד למה לי אלא ודאי רישא במעמיד ומליעתא במשנה וכיון שכן קשיא מליעתא דהיכי כילד אמר ר"ע ולא רבנן דקתני כילד אמר ר"ע הא במשנה אפילו רבנן מודו והוא הדין דהוה ליה לאקשויי מסיפא דקתני לאחרון מותר וכולן אסורין והיכי משכחת לה לר"ע הא אמרת דאפי' מעמיד שרי אלא דכיון דמליעתא קשיא ליה לא נטר ליה עד סיפא ונראה בעיני דהייט טעמא דכי אמרי' בשלמא לרבה קרינא למליעתא רישא וכי אמרינן אלא לדידך קרינא למליעתא סיפא משום דלרבה מליעתא ורישא בחד גוונא דהייט במשנה ומשום הכי קרינן להו לתרוייהו רישא לדידיה ליכא אלא תרי בבי בברייתא דהייט תרי גווני קמאי במשנה וסיפא במעמיד אבל לרבא דלא אפשר לאוקמיה מליעתא דומיא דרישא במעמיד דאם כן תקשי לן תרתי במעמיד למה לי קרינא למליעתא רישא ולא אמרינן אלא לדידך קרינא למליעתא סיפא משום דלרבה מליעתא ורישא בחד גוונא דהייט במשנה ומשום הכי קרינן להו לתרוייהו רישא לדידיה ליכא אלא תרי בבי בברייתא דהייט תרי גווני קמאי במשנה וסיפא במעמיד אבל לרבא דלא אפשר לאוקמיה מליעתא דומיא דרישא במעמיד דאם כן תקשי לן תרתי במעמיד למה לי קרינא למליעתא סיפא: **אמר** *(לך) רבא ולרבה מי ניחא סיפא במאי מוקים לה דאמר לכולכם· כלומר במעמיד וכדפרישית לי הכי הי דין הוא לראשון והי דין אחרון כלומר היכי שייך למימר לראשון ואחרון ואמאי קרי ליה במליעתא לראשון ובסיפא אחרון הוה ליה למימר בתרוייהו הותר אחד מהם: **אלא** רישא דאמר לכולכם· כלומר דין לדידי בין לרבה רישא דאמר לכולכם: וסיפא· כלומר מליעתא ובתרייתא בשהלאן זה בזה וכו' אלא דלדידי רישא במעמיד ולרבה במשנה: **איתיביה** רב אחא לרבא וכו' · כלומר וקשיא לרבא דאמר במעמיד פליגי ומוקי ב"ש כרבי מאיר ומדאיתיהו כר"מ משמע דר"מ נמי ס"ל כותייהו דאמרי' מותר וכולן אסורין וכאן התיר ר"מ כל הבגלים וכל שכן דקשיא לרבה דאמר דבמעמיד ד"ה כולהון אסורין ואמרי' מותר דא"כ ר"מ שהתיר כל הבגלים דאמר כמאן אלא דמשום דהך מתני' תני ר"מ בהדיא ורבא הוא דאדכריה לר' מאיר אקשי ליה לרבא ובדין הוא דה"מ לשטוי דהי דב"ש סברי לה כרבי מאיר [אבל רבי מאיר] לא ס"ל כותייהו אלא כב"ה ואפילו במעמיד שרי דהה דאמר רבי מאיר תפוס לשון ראשון ה"מ כשאומר זה את זה כעולה ושלמים אבל בשאינו אומר בחומר חוץ מן אבא ס"ל דבגמר דבריו אדם נתפס אלא דאפוס טעמיה דמקשה דמוקי רבי מאיר כב"ש מתרץ לה דאלו במעמיד היא אלא במשנה לרבה רבי מאיר אליבא דרבי עקיבא דהא רבה לא ס"ל דב"ש כר"מ הלכך מנינן לאוקמי לרבי מאיר אליבא דרבי עקיבא ולרבא דאמר דבמהפך דבריו הכל מותר קאי רבי מאיר כדברי הכל: **יש נדר שמקלתו מותר ומקלתו אסור** · נראה לי דבמקלתו מותר בלא שאלה קאמר כיון שיש טעות בעיקר הנדר שזה לא נתכוון לבעות שוא לעולם: *)ר' עקיבא היא ופליגי רבנן עליה · במתניתא: **אי** לרבה רישא לזה ולזה ור' עקיבא· כלומר במשנה וסיפא דאמר כולכם וד"ה כלומר במעמיד: **לרבא** · רישא לזה ולזה ודברי הכל כלומר במשנה וסיפא כולכם ורבנן · כלומר במעמיד: ולענין הלכה קי"ל כר' עקיבא אליבא דב"ש דנדר שהותר מקלתו הותר כולו ובפלוגתא דרבה ורבא כיון דאיכא למימר דהלכתא כרבה משום דהוה רביה דרבא ואיכא למימר דהילכתא כרבא משום דבתראה הוא נקטינן כרבה לחומרא דבמעמיד כולהון אסורין ואמרי' מותר ובמשנה בין מפרט לכלל ובין מכלל לפרט כולן מותרין וכן פסק הרמב"ן ז"ל מיהו איכא מ"ד דכי אמר דבמעמיד כולן אסורים דוקא דומיא דמתני' שלא היה יודע שאבוי ביניהם הלכך כיון שהוא מעמיד אין כאן נדר שהותר מקלתו לפי שאבוי לא היה לעולם בכלל הנדר אבל בשכולן בכלל ונשאל על אחד מהן וכמתניתין דפותחין כיון שהותר אחד מהן על ידי שאלה הותרו כולן ואין כן דעת הרמב"ן ז"ל

*) שייך נדף אחת"ז

אלא סיפא דאמר לזה ולזה ר"ע היא, אמאי פליגי רבנן עליה והאמרת דברי הכל מותר? אמר ליה רבא: ולרבה, לר' עקיבא מי ניחא, סיפא במאי מוקים לה, דאמר "לכולכם" הי דין הוא ראשון והי דין הוא אחרון? אלא רישא דאמר "לכולכם" וסיפא "כגון שתלאן זה בזה ואמר "פלוני כפלוני, ופלוני כפלוני" דיקא נמי דתניא *הותר האמצעי הימנו ולמטה מותרין (ה) ולמעלה אסורין איתיביה רב אדא בר אהבה לרבא *קונם בצל שאני טועם שהבצל רע ללב, אמרו לו "והלא הכופרי יפה ללב", הותר בכופרי ולא בכופרי בלבד הותר אלא בכל הבצלים, מעשה היה והתירו רבי מאיר בכל הבצלים מאי לאו דאמר "אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אוסר כל הבגלים אסורין וכופרי מותר? לא, באומר "אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר בצל פלוני ופלוני אסורין וכופרי מותר" ורבי מאיר אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן איתיביה רבינא לרבא *רבי נתן אומר יש נדר שמקצתו מותר ומקצתו אסור, כיצד? נדר מן הבלבלה והיו

אלא סיפא · דרישא דאמר לזה ולזה הותרו הלאשון הותרו כולן כדקתני לה ורבי עקיבא היא ולא רבנן כדקתני כילד א"ר עקיבא וכו' ומשמע דפליגי רבנן עליה: **והא אמרת** · היכא דאמר הייתי אומר פלוני וכולן אסורין דאמר לא אמרת דרישא דאמר לזה ולזה הותרו כולן לדברי הכל דבכולן אסורין ליכא מאן דפליג אפילו ר"ע אבל הכא דקתני הותרו כולן רבנן פליגי עליה: **אמר ליה רבא לרב פפא ולרבה מי ניחא סיפא** · דסיפא דקתני וכולן אסורין במאי מוקים לה דאמר לכולכם: **הדין הוא ראשון והדין הוא אחרון** · הא לכולכם קתני סתם ומאי ראשון ומאי אחרון איכא דקתני "לאחרון מותר וכולן אסורין": **אלא אמר רבא** · אלא מתרלינא להדדי דלא קשיא כלל (ג) דסיפא דקתני לראשון ולאחרון לא משמע כדקתני שאני נהנה לזה ולזה: **אלא כגון שתלאן זה בזה** · דמעיקרא אמר "קונם שאני נהנה לזה והדר אמר "פלוני יהא אסור כפלוני שהדרתי ופלוני הפלוני יהא אסור כפלוני" לפיכך קתני "הותר הראשון הותרו כולן" שכולן תלויין בו, "הותר האחרון, האחרון מותר וכולן אסורין" שהרי הראשון והאמצעי לא נתלו באחרון לפיכך לא הותרו האמצע בהתירו של אחרון: **דיקא נמי** · דהכי הוא, דקתני ההיא ברייתא: **הותר האמצעי הימנו ולמטה מותר** · והייט הוא והאחרון שתלוי בו מותרים: **ממנו ולמטה** · הייט הראשון אסור לפי שהן תלויין בו והוא אין תלוי בהן: **והא הכופרי** · בלא שלו אותו מקום: **הותר בכופרי** · אלא הדר אלא מאותו שהוא רע ללב ולא בכופרי: **והתירו רבי מאיר** · דקסבר הדר שהותר מקלתו הותר כולו: **מאי לאו דאמר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר כל הבגלין אסורין וכופרי מותר** · דהייטו דומיא דכולכם אסורין חוץ מאבא ואפ"ה התירו ר"מ בכל הבגלים וקשיא בין לרבה בין לרבא דאילו לרבה בכולכם לא פליגי דאסור והכא קא אמרי ר"מ היכא דאמר בכולכם ולרבא קשיא דאמר בכולכם פליגי (ד) (לאב"ש דאסרי סברי לה כר"מ): **תיקן לה כאומר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר בכל פלוני ופלוני אסור וכופרי מותר** · דהייטו פלוני ופלוני ולהכי קא אמרי ר"מ והייטו דרבא דאמר פלוני ופלוני דברי הכל מותר (ה)(לר') מאיר אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן קא אמרי כלומר אליבא דד"ה דהא ד"ה מותר ותרווייהו גרי"ם המור"ה: בנות

אלא סיפא · דאמר לזה ולזה הותרו הלאשון הותרו כולן כדקתני כילד אמר ר"ע עקיבא היא ולא רבנן כדקתני כילד א"ר עקיבא וכו' ומשמע דפליגי רבנן עליה: **והא אמרת** · היכא דאמר הייתי אומר פלוני וכולן אסורין דאמר לא אמרת דרישא דאמר לזה ולזה הותרו כולן לדברי הכל דבכולן אסורין ליכא מאן דפליג אפילו ר"ע אבל הכא דקתני הותרו כולן רבנן פליגי עליה: **אמר ליה רבא לרב פפא ולרבה מי ניחא סיפא** · דסיפא דקתני וכולן אסורין במאי מוקים לה דאמר לכולכם: **הדין הוא ראשון והדין הוא אחרון** · הא לכולכם קתני סתם ומאי ראשון ומאי אחרון איכא דקתני "לאחרון מותר וכולן אסורין": **אלא אמר רבא** · אלא מתרלינא להדדי דלא קשיא כלל (ג) דסיפא דקתני לראשון ולאחרון לא משמע כדקתני שאני נהנה לזה ולזה: **אלא כגון שתלאן זה בזה** · דמעיקרא אמר "קונם שאני נהנה לזה והדר אמר "פלוני יהא אסור כפלוני שהדרתי ופלוני הפלוני יהא אסור כפלוני" לפיכך קתני "הותר הראשון הותרו כולן" שכולן תלויין בו, "הותר האחרון, האחרון מותר וכולן אסורין" שהרי הראשון והאמצעי לא נתלו באחרון לפיכך לא הותרו האמצע בהתירו של אחרון: **דיקא נמי** · דהכי הוא, דקתני ההיא ברייתא: **הותר האמצעי הימנו ולמטה מותר** · והייטו הוא והאחרון שתלוי בו מותרים: **ממנו ולמטה** · הייטו הראשון אסור לפי שהן תלויין בו והוא אין תלוי בהן: **והא הכופרי** · בלא שלו אותו מקום: **הותר בכופרי** · אלא הדר אלא מאותו שהוא רע ללב ולא בכופרי: **והתירו רבי מאיר** · דקסבר הדר שהותר מקלתו הותר כולו: **מאי לאו דאמר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר כל הבגלין אסורין וכופרי מותר** · דהייטו דומיא דכולכם אסורין חוץ מאבא ואפ"ה התירו ר"מ בכל הבגלים וקשיא בין לרבה בין לרבא דאילו לרבה בכולכם לא פליגי דאסור והכא קא אמרי ר"מ היכא דאמר בכולכם ולרבא קשיא דאמר בכולכם פליגי (ד)(לאב"ש דאסרי סברי לה כר"מ): **תיקן לה כאומר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר כל פלוני ופלוני אסור וכופרי מותר** · דהייטו פלוני ופלוני ולהכי קא אמרי ר"מ והייטו דרבא דאמר פלוני ופלוני דברי הכל מותר (ה)(לר') מאיר אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן קא אמרי כלומר אליבא דד"ה דהא ד"ה מותר ותרווייהו גרי"ם המור"ה: בנות

*) דיקא חצנה אמרי טרפתלה אמר כולכם

[לקמן פו']

[שם]

*) האבנים מאיים דקוים ו' גם ע"ל רבה

*) הדרה: הגאון ר"ש בא ריאש ז"ל כלא דאמר תפוס לשון ראשון

[תוספתא פ"ה]

תוספות

ולרבה מי ניחא סיפא במאי מוקים לה הדין הוא לאשון הדין הוא לאחרון· כלומר מ"ש לאשון ומ"ש לאחרון בקרוייהו הוה ליה למימר קוקמו קולו: **אלא** דרישא דאמר כולכם · ונהא פליגי רבנן וכו"מ, דסיפא לאו מפליגתא דרבנן וכו"מ אלא אפי' רבנן נמי מודו וכגון שתלאן זה בזה: **איתיביה** רב אחא לרבא כי אלא כל אהבה לרבא בכולהו פיוכי נרסינן לרבא מיהו האי פיוכא אינמא לרבא וכ"ש לרבה כמו שאפרש בס"ה: **קונם** בצל שאני טועם · משנה היא בפרק ר' אליעזר: **כופרי** · יפה ללב · על שם מקומו וכן כלב כופרי · ובפרוש פי' שהוא לשון כפר שהוא של כפרים: **מאי** לאו דאמר אילו הייתי וכו' והמיר ר"מ · וקאמר לדידך דקאמרת לעיל דב"ש אסרי מעטם תפוס לשון ראשון וב"ש כרבי מאיר והכא בהך ברייתא מתיר רבי מאיר אפ"ג דשבר תפוס לשון ראשון [ולרבה אמת קשה עפי'] דלדידיה אמר לעיל בכולכם אסור לכ"ע והא דפריך לרבא עפי' הייטו משום שהיה תלמידו· ומשני לא, בהאומר אילו הייתי יודע הייטו אומר פלוני ופלוני ור' מאיר אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן כלומר אליבא דב"ש הוא והייטו כרבא דאמר לעיל דהכל מודים בהאומר לזה ולזה, ואליבא דרבה נמי לאו פיוכא הוא די"ל דאליבא דרבי עקיבא אמר דוקא ולא אליבא דרבנן בלזה ולזה: לא

הגהות הב"ח (ה) גם' מותרין סימנו ומלמעלה אסורין: (ב) רש"י ד"ה והא אמרת וכו' פלוני ופלוני אסורין ואמר מותר כולן מותרין ואמאי לא אמרי' דרישא דאמר כולכם דבכולן אסורין ליכא: (ג) ד"ה אלא וכו' דלא קשיא כלל דדרישא דקתני: (ד) ד"ה מאי לאו וכו' ובנים כלב כופרי (ובמות דף נט:): הייתי אומר כל הבגלים אסורים וכופרי מותר: וקשה לרבה דהכא לא אליף דבריו דמתלה אסר כל הבגלים עליו ונגעקוף אמר "כולכם" ולא אמרי בשם דבכי מתיר ואמאי מעטם דבכי מתיר והכא קא אמרי מתיר: הייתי אומר בכל פלוני ופלוני אסור וכופרי מותר · לרבה הכי אליף דבריו וד"מ כל"ע דבריה סבורה ליה ולרבה לדברי הכל אמרי וגרס ר"מ אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן והייטו אליבא דרבנן:

גליון הש"ס בהר"ן ד"ה לרבה ריש"ל וכו' דאיכא למימר וכו' · עיין כר"ן ריש סוכה דף נ"ע ע"ש:

פי' הרא"ש

אלא סיפא · דאמר בשעת מחזה לזה ולזה אף רבנן פליגי עליה ולימא לרבנן דמודה לרבה דלישנא דמתני' קאי אשעת מחזה הגדר ובשעת מחזה אמר כולכם ואמטעמיה דבין פרט ובין כלל בתחלה אע"ג דבשעת מחזה אמר כולכם אותו כולם הכיון לרבה אלו כל הסיתר בתוכו ג' אמר בשעת מחזה מקמתה ר"מ נקט אותו ג' שסיתר הגדר אלו בו דבשלמא לרבה בשעת מחזה לא אמר אלא אמר כולכם אמר אלא אמר כולכם אמר אלא אמר כולכם